

ВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЯК ВАЖЛИВА СКЛADOVA ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

*Балдинюк Олена Дмитрівна,
доцент кафедри соціальної педагогіки та
соціальної роботи
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

У статті розкривається особливості професійної підготовки майбутніх соціальних працівників; знання та вміння, необхідні соціальному працівникові для майбутньої професійної діяльності.

***Ключові слова:** соціальна робота, соціальний працівник, професійна підготовка, професійна документація.*

The article reveals the peculiarities of professional training of future social workers; knowledge and skills necessary for future social worker profession.

***Keywords:** social work, social worker, professional training, professional documentation.*

В умовах швидких суспільних змін складність з адаптацією до нових умов життя виникає не лише в окремих людей, а й різних соціальних груп: молоді, наркозалежних, сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах, людей із функціональними обмеженнями, колишніх в'язнів та ін. Вирішенням соціальних проблем та наданням професійної соціальної допомоги займаються соціальні працівники.

Підготовка спеціалістів соціальної роботи до професійної діяльності – одна з головних умов подолання сучасних соціальних проблем, що існують у нашій державі. Проте Україна не має багатого досвіду в підготовці таких кадрів. Це можна пояснити тим, що професійна підготовка фахівців соціальної роботи розпочалася в нашій країні тільки на початку 90-х років і була пов'язана зі значними труднощами, які зумовлені відсутністю як практичного досвіду роботи в цій галузі, так і вагомих науково-теоретичних розробок з актуальних питань соціальної роботи й підготовки фахівців для соціальної сфери.

Важливе місце у вивченні проблеми підготовки майбутніх працівників соціальної сфери займають праці українських науковців О. Безпалько, Д. Годлевської, І. Зверевої, А. Капської, В. Поліщук; вітчизняний та зарубіжний практичний досвід соціальної роботи розкривається в дослідженнях І. Андрєєва, Р. Вайноли, Г. Лактіонової, О. Оржеховської та ін.

Капська А. Й. зазначає, що фахівцем із соціальної роботи є «особа, яка має спеціальну освіту і здійснює практичну соціальну роботу з різними категоріями дітей і молоді та соціальними групами» [5, с. 226]. На думку Коваль Л. Г., Зверевої І. Д. спеціаліст із соціальної роботи це «соціальний працівник або соціальний педагог, зайнятий у сфері соціальної роботи, освітньо-виховної, культурно-дозвільної діяльності який має спеціальну освіту,

спеціальну кваліфікацію, знання та досвід соціальної роботи з окремими групами людей» [2, с. 23]. Серед науковців існують й інші підходи до трактування поняття «фахівець із соціальної роботи». Зокрема Холостова О. І. відзначає, що «посада «фахівець з соціальної роботи» – еквівалент прийнятої в світі посади «соціальний працівник» [7, с. 247].

Метою даної статті є розкриття особливостей професійної підготовки майбутніх соціальних працівників в умовах сучасної освітньої системи України.

Соціальний працівник повинен мати гарну професійну підготовку: володіти знаннями в галузі педагогіки, психології, фізіології, відзначатися професійним тактом, володіти емоційною стійкістю, вміти приймати правильні рішення в різних ситуаціях.

До обов'язкових знань соціального працівника належать: діагностичні, організаційні, інформаційні та корекційні. Основними функціями, на які повинен опиратися у своїй роботі соціальний працівник мають виступати: психологічна, правозахисна, соціально-медична, соціально-побутова, морально-гуманістична, рекламно-пропагандувальна, попереджувально-профілактична, комунікативна, охоронно-захисна, соціально-терапевтична та організаційна [2].

На думку Карпенко О.Г. «формування професійної діяльності соціального працівника має здійснюватися на основі єдності теорії і практики навчання, реалізації у навчальній діяльності репродукції і творчості, раціонального і емоційного...» [1, с. 55].

Професійна підготовка у вищому навчальному закладі є цілеспрямованим процесом формування особистості професіонала, що забезпечується наявними в освітньому закладі засобами та передбачає готовність особистості до конкретного виду професійної діяльності.

У «Новому тлумачному словнику української мови» [3] одне із значень слова «готовий» – той, який уже склався, набув досвіду, досяг високої майстерності, а «підготовляти» («підготувати», «підготовити») – давати необхідний запас знань, передавати навички, досвід і таке інше у процесі навчання, практичної діяльності; «підготовленість» означає наявність підготовки до будь-якої справи, роботи.

У словнику С. Ожегова поняття «готовність» визначається як 1) погодженість зробити що-небудь і 2) стан, при якому все зроблено, все готове для чого-небудь [4, с. 145]. Поняття «підготовка» трактується як запас знань, одержаний ким-небудь.

Підготовка фахівців соціальної сфери залежить від якості змісту університетської освіти та наукових досліджень у цій галузі, передбачає засвоєння студентами категорій, понять та термінів при вивченні соціально-педагогічних дисциплін, оперування ними в практичній діяльності, що дозволить сформувати теоретико-методологічну основу професійного світогляду майбутнього спеціаліста, допоможе осмислювати сутність соціально-педагогічних явищ та процесів.

Курс «Ведення професійних документів» є складовою частиною професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Документування соціальної роботи є складовою частиною управління або менеджменту соціальної роботи, тобто невід'ємною частиною процесу та результату управління взаємодією соціальної служби з людиною або втручання соціальної служби в соціальну проблему мікросередовища.

Потреба в документуванні обумовлена складністю соціальної роботи та особливостями професійної діяльності типу «людина – людина»: 1) від рішень, які приймають соціальні працівники, залежить доля клієнтів, їхніх близьких; 2) існує постійна небезпека прийняття помилкового рішення, а тому збільшується кількість спірних питань та дилем в соціальній роботі; 3) увага громади, ЗМІ до діяльності соціальних служб вимагає від соціальних працівників знань та вмінь відкрито, аргументовано обговорювати концептуальні, технологічні, етичні проблеми професійної діяльності, систематично аналізувати результати власних зусиль; 4) діяльність соціального працівника розглядається у співвідношеннях: потреби клієнтів – практичний досвід становлення держави; соціальні служби, формування суб'єктивних моделей клієнта – ідеал соціального працівника; напрацювання практичного досвіду – необхідність стандартизувати соціальні послуги.

При вивченні даного курсу майбутні соціальні працівники ознайомлюються з правилами надання консультації, методичної допомоги з питань організації та надання соціальних послуг за запитами та зверненнями громадян і посадових осіб підприємств, установ та організацій. Студенти повинні знати порядок опрацювання документу, пам'ятати ким і як вони повинні виконуватися і вміти контролювати цю роботу; знати основи права та трудового законодавства, норми охорони праці та виробничої санітарії; діловодство. Також фахівець повинен вміти вести первинну документацію з організації соціального обслуговування та допомоги, обліку та звітності; розглядати листи, заяви, скарги та у встановленому порядку надавати відповіді. Соціальний працівник повинен вміти самостійно, згідно з усними чи письмовими вказівками керівника, складати основні службові документи і оформляти їх; користуючись спеціальними довідниками, вміти відносити документи у встановлений для них термін зберігання.

Фахівець соціальної сфери відповідає за охоронність документації як в електронному, так і в друкованому виді: особових карток дітей, протоколів відвідувань клієнтів, копій вихідних листів на інші організації по проекту; стежить за збереженням конфіденційної та закритої інформації.

Список використаних джерел:

1. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспект: Монографія /О. Г. Карпенко / За заг. ред. С. Я. Харченко. – Дрогобич: Коло, 2007. – 374 с.
2. Коваль Л. Г., Зверєва І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1997. – 392 с.
3. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. : 200000 сл. / Василь Яременко (уклад.), Оксана Сліпушко (уклад.) – Вид. 2-е, випр. – К. : Аконт, 2007. – (Серія «Нові словники»). Т. 1 : А-К. – К. : Аконт, 2007 – 926 с.

4. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / Сергей Иванович Ожегов, Наталия Юльевна Шведова ; РАН ; Институт русского языка им. В. В. Виноградова. – 4. изд., доп. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с.

5. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А. Й. Капської, І. М. Пінчук, С. В. Толстоухової. – К, 2000. – 260 с.

6. Социальный работник – профессия XXI века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://socio.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=655&page=1>.

7. Теория социальной работы: учебник / под ред. Е. И. Холостовой. – М.: Юрист, 1998. – 334 с.